

УДК 35.077.6
DOI 10.36030-2311-6722-2019-1-33-40

С. Г. СОЛОВЙОВ,

кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент,
доцент кафедри інформаційної політики та цифрових технологій,
Національна академія державного управління при Президентові України
<http://orcid.org/0000-0002-6266-0747>

ФРАКТАЛЬНА ПРИРОДА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Стратегічні комунікації в публічному управлінні спрямовані на формування, утримання та розвиток спільного для всіх учасників комунікативного простору.

Зокрема, це відбувається у процесі створення і поширення стратегічних наративів, які складаються з певних тематичних наративів. У свою чергу, реалізація тематичних наративів відбувається у вигляді скоординованого поширення повідомлень на певну тему.

Таким чином, повідомлення несе смислове навантаження попереднього повідомлення, а також складає основу для повідомлення наступного рівня.

Такий підхід відповідає явищу, відомому як фрактал. Фрактальність процесів у стратегічних комунікаціях полягає в тому, що певні етапи зв'язку містять (різною мірою) характеристики процесів вищого порядку, які, у свою чергу, відображають характеристики процесів наступних рівнів, таким чином підтримуючи цілісність конструкції.

Фрактальний підхід пояснює структуру комунікативних зв'язків. Важливим результатом такого підходу є ще одна властивість фракталів – прогностичний потенціал. Маючи дані про відповідність певних процесів фрактальній логіці, можна передбачити характер цих процесів (наприклад поведінку учасників, зміну характеристик компонентів). Екстраполяція положень теорії фракталів (зокрема з урахуванням явища стохастичності) при дослідженні стратегічних комунікацій дасть можливість точніше окреслювати зв'язки між складниками стратегічних комунікацій, а також між учасниками.

Ключові слова: стратегічні комунікації; наративи; фрактали; публічне управління; повідомлення.

S. H. SOLOVIOV,

Candidate of Science in Social Communications, Associate Professor, Associate Professor of the Department for Information Policy and Digital Technologies, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

THE FRACTAL NATURE OF STRATEGIC COMMUNICATIONS

Strategic communications are aimed at forming a common communication space for participants. In particular, this happens in the process of creating and disseminating strategic narratives that consist of certain thematic narratives. In turn, the implementation of thematic narratives occurs in the form of a coordinated dissemination of messages on a specific topic.

This approach corresponds to a phenomenon known as a fractal. Characteristics of the fractal is the self-similarity of the fragments. This means the similarity of fractal components to themselves. Fractal is an object, composed of fragments, which, at an arbitrary scale and turns, are similar to the object itself.

The fractality of processes in strategic communications is that certain stages of communication contain characteristics of higher order processes, which in turn reflect the characteristics of the processes of the following levels, thus maintaining the integrity of the construct.

Thus, strategic communications, as processes of formation, transmission, reception, analysis of messages are characterized by signs of fractality: a communicative act at each level presents a strategic narrative in accessible scales, interpretations.

Keywords: strategic communications; narratives; fractals; public management; communication.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.

Стратегічні комунікації в публічному управлінні спрямовані на формування, утримання та розвиток спільного для всіх учасників комунікативного простору. Дослідження цього явища в Україні демонструє позитивну динаміку, яка, зокрема, характеризується багатоаспектністю щодо сфер застосування стратегічних комунікацій. Останні розглядаються, наприклад, з точки зору підвищення ефективності комунікацій між органами публічної влади та громадянським суспільством, міжнародних відносин, безпеки й оборони тощо.

Водночас важливим є вивчення теоретичних засад стратегічних комунікацій, без чого неможливо охарактеризувати природу явища з метою застосування результатів вивчення в практичній діяльності.

© Соловйов С. Г., 2019

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Вивченню стратегічних комунікацій присвячені праці ряду українських дослідників: Г. Почепцова (2008), А. Баровської (2015, с. 147–151), О. Кушнір (2018), Д. Коники (2016), С. Даниленка (2016, с. 83), Є. Тихомирової (2018), Т. Сивак (2015) та ін. Значний внесок у розгляд проблеми засвідчено в роботах зарубіжних дослідників, серед яких William M. Daley (2007), Tatham Mphil (2008), Paul Cornish, Julian Lindley-French, Claire Yorke (2011).

Однак розгляд природи стратегічних комунікацій найчастіше обмежується характеристиками складників, учасників та їх взаємозв'язків, проблем розвитку та інтерпретації, інституалізації, нормативно-правової бази, інших важливих аспектів. Недостатньо досліджень, сфокусованих на осмисленні власне теоретичної основи стратегічних комунікацій як явища комунікативного простору. Необхідні дослідницькі студії, спрямовані на бачення природи стратегічних комунікацій незалежно від сфери застосування, що дасть можливість сформулювати розуміння їх сутнісних засад для ефективнішого впровадження в практику.

Мета статті – теоретичне обґрунтування фрактальної природи стратегічних комунікацій.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Стратегічні комунікації спрямовані на формування спільного для учасників комунікативного простору. Зокрема, це відбувається у процесі створення і поширення стратегічних нарративів, які складаються з певних тематичних нарративів. У свою чергу, реалізація тематичних нарративів відбувається у вигляді скоординованого поширення повідомлень на певну тему різними каналами.

Таким чином, повідомлення несе смислове навантаження попереднього повідомлення, а також складає основу для повідомлення наступного рівня. При цьому, як результат, у приймаючої сторони комунікації формується уявлення про загальну картину процесу і спонукання до певних дій у напрямі стратегічної мети.

Такий підхід відповідає явищу, відомому як фрактал. До цього часу стратегічні комунікації не розглядалися у розрізі теорії фракталів. Принаймні автору про це невідомо. Застосування базових положень теорії фракталів при вивченні теоретико-методологічних засад стратегічних комунікацій сприятиме глибшому їх розумінню.

Термін “фрактал” було запропоновано Бенуа Мандельбротом у роботі (Mandelbrot, 1977) і розвинуто у наступних дослідженнях, зокрема (Mandelbrot, 1983). Б. Мандельброт виводить поняття фракталу від латинського “fractus”, пояснюючи його значення як “розбити”, тобто створювати нерегулярні фрагменти (Mandelbrot, 1983, р. 4). Характеристиками фракталу є самоподібність фрагментів. Це означає схожість складників фракталу на самих себе. Фрактал – це об'єкт із фрагментів, які при довільному масштабуванні та поворотах виявляються подібними до самого об'єкта.

Фрактали ілюструються прикладами в живій (листя рослин, корали, дерева, системи кровоносних судин тощо) і неживій природі (берегові лінії, гірські хребти, хмари, сніжинки тощо).

Серед найбільш показових у нашому випадку математичних фракталів можна назвати сніжинку Коха, множину Кантора, трикутник Серпінського і “килим” Серпінського, фрактал Вічека. Названі приклади мають графічні відображення, які наочно демонструють властивості фракталів.

Інформаційний простір також містить фрактали, зокрема відомим є дослідження текстової структури творів світової літератури (Quantifying origin). При дослідженні послідовності та довжини речень у 113 досліджуваних текстах виявили (різною мірою) самоподібні фрагменти.

Автори наведеної статті, вивчаючи ефективність вербальної комунікації в художній літературі, прагнули визначити оптимальну довжину речення. На думку вчених, результати вивчення характеристик мінливості довжини речення свідчать, що привабливий та естетичний оптимум включає в себе самоподібне, на зразок каскаду, чергування текстових одиниць різної довжини. Також важливо, що такий результат вказує на ієрархічність явищ у навколишньому світі. При цьому серед творів із найбільшим виявом фрактальності (мультифрактали) виявився

Старий Заповіт, ефективність впливу якого на розвиток суспільства безперечна. Грунтуючись на цьому, можна сформулювати певну закономірність – комунікативний вплив вербального повідомлення у вигляді літературного тексту збільшується зі збільшенням міри фрактальності останнього.

На перший погляд, таку закономірність логічно було б перенести і на тексти у сфері комунікацій у публічному управлінні загалом і стратегічних комунікаціях зокрема. Проте насправді важлива особливість мистецької комунікації (зокрема художньої літератури) полягає в тому, що форма в ній превалює над змістом. Важливе значення також має комплексна фігура автора тексту як комунікатора. Відповідно, мистецька комунікація значною мірою характеризується як рефлексія, оприлюднення особистої позиції принципала, що суперечить комунікаційній меті принципала-органу державної влади – сформувати і поширити повідомлення зі змістом, визначеним нормативно-правовими вимогами, згідно із контекстом, стратегіями розвитку тощо.

Подібні дослідження свідчать принаймні про можливість застосування фракталів для глибшого вивчення процесів розвитку суспільства, прогнозування тощо, наприклад у сфері фінансів (Mandelbrot, 1977), економіки (Шевчук, 2014). В останній роботі наводиться, наприклад, фрактальна структура національної економіки (Шевчук, с. 360), архітектури (Дженкс, 2014).

Відома також спроба класифікації сфер застосування фрактальної теорії, відповідно до чого серед інших сфер вирізняє економіку та соціологію (Рыбалко, Холодная, с. 61–71).

Дослідники зазначають, що фрактальна концепція входить у наукові комунікації тому, що вона займається пошуком та інтерпретацією певних якісних інваріантів. Висловлюється думка, що із інтерсуб'єктивних і комунікативних практик, пов'язаних з освоєнням мови, перцепцією, вихованням інтуїції викристалізовується міждисциплінарний статус фрактальної концепції і статус фрактала в науці (Тарасенко, 2007). Застосування фрактального підходу може бути перспективним і в нових галузях науки, серед яких називаються теоретична біологія та математична медицина (Лоскутов, Михайлов, 2007, с. 268).

Тобто спектр застосування фракталів постійно розширюється. На підставі цієї теорії вже здійснюється моделювання інформаційного простору, говориться в роботі (Ландэ, 2017).

Фрактальність процесів у стратегічних комунікаціях полягає в тому, що певні етапи комунікації містять у собі (різною мірою) характеристики процесів більш високого порядку, які, у свою чергу, відображають характеристики процесів наступних рівнів, таким чином утримуючи цілісність конструкту.

Наочною демонстрацією фрактальної основи стратегічних комунікацій може слугувати фрактал, відомий як множина Кантора (див. рисунок).

Множина Кантора

Зображення побудоване за принципом вилучення із кожної наведеної лінії середньої третини і розміщення на нижчому рівні отриманих сегментів. У результаті повторення цієї операції отримуємо певну структуру, кожен рівень якої містить у собі характеристики попереднього і наступного рівнів. На нашу думку, цей рисунок цілком відображає такі властивості стратегічних комунікацій, як скоординованість впливів усіх компонентів і політику одного голосу.

Для доведення уявімо, що лінія, розміщена на верхньому рівні, схематично відображає стратегічний напрям досягнення певної національної цілі. Для досягнення такої цілі повинні бути започатковані відповідні державні програми, зображені у вигляді відрізків на другому рівні. Ці програми ґрунтуються на проектах (відрізки третього рівня). Кожен проект складається з

певних етапів (четвертий рівень). Етапи складаються з певної послідовності процесів (п'ятий рівень) тощо.

Головним у цьому вбачаємо те, що кожен відрізок (як схематичне відображення частини процесу у загальному процесі) містить у собі характеристики стратегії. Кожен етап, кожен компонент, кожен учасник справляють узгоджені взаємовпливи, які формують загальну картину досягнення цілі. Кожен елемент – це частина загального комунікативного задуму, тому він (елемент) діє відповідно до дій інших складників.

Справедливим буде розгляд множини Кантора як частини будь-якого етапу стратегічних комунікацій. Тобто співвіднесення розглянутої вище лінії верхнього рівня із напрямом досягнення національної цілі не обов'язкове – це може бути будь-який процес, який так само складається із послідовності процесів інших рівнів, що й характеризує фрактальність.

Значення фрактального підходу полягає не лише в поясненні структури комунікативних зв'язків. Важливим результатом такого підходу є інша властивість фракталів – прогностичний потенціал. Маючи дані щодо відповідності певних процесів фрактальній логіці, можна спрогнозувати характер цих процесів (наприклад поведінку учасників, зміну характеристик складників) для формування бачення ефекту. Очевидно, правильним буде й зворотне – обґрунтування характеру минулих процесів і застосовуваних при цьому складників на основі вже досягнутого результату.

Для публічного управління значущість ролі прогностичного ефекту полягає в можливості заощадження ресурсів, наприклад за рахунок їх використання у відповідній точці часу й простору.

Взявши за основу один елемент фрактала для масштабування, ми можемо відтворити як попередні, так і наступні рівні, теоретично передбачаючи характеристики утворюваного явища чи процесу.

Застосувавши цей підхід до процесів стратегічних комунікацій (за умови екстраполяції властивостей фракталів на стратегічні комунікації), отримаємо можливість визначення характеристик елементів на будь-якому рівні.

Таким чином, стратегічні комунікації як процеси формування, передачі, прийому, аналізу повідомлень характеризуються ознаками фрактальності: комунікативний акт на кожному рівні презентує стратегічний наратив у доступних масштабах, інтерпретаціях, аспектах. У процесах розробки повідомлень для стратегічних комунікацій можна виявити тотожності із процесами вироблення політичного рішення, зокрема вирішення макрорівня, мезорівня, макрорівня (Ihlen, Verhoeven, 2016). При цьому зауважуються різні форми комунікації: зокрема символічна, міжособистісна, соціальна.

Водночас фрактальний підхід не означає механістичного повторення операцій чи застосування інструментарію і технологій на кожному етапі здійснення комунікацій. Адже, по-перше, на процес комунікації мають вплив змінні (контекст, комунікатор, аудиторія, мотивація тощо), які фактично вносять риси унікальності в кожен етап (при цьому відбуваються трансформації на наступних етапах, які спрогнозувати неможливо). По-друге, ефект комунікації залежить також від впливу лідерів думок, емоційного стану, рівня лояльності, обізнаності тощо щодо предмета комунікації, а також ставлення до суб'єкта.

Тобто застосування теорії фракталів для конструювання стратегічних комунікацій неможливе без урахування особливостей компонентів. Мається на увазі, що комунікативні процеси – не ідеальні. Уже сама наявність численних моделей комунікації свідчить про значну кількість чинників, які кожен по-своєму впливають на формування, передачу, прийом повідомлення і все, що з цим пов'язано (особа комунікатора, його мета, канал передачі, ставлення приймача до інформації тощо).

Учасники комунікації *volens nolens* впливають на її характер. З погляду теорії фракталів виникає стохастичність (грец. *στόχος* – припущення, здогад), тобто чинник хаосності, випадковості. Це призводить до утворення стохастичних фракталів із відхиленням від ідеальності. Вони повніше характеризуватимуть властивості стратегічних комунікацій, оскільки в їхніх

конструкціях відобразатиметься вплив непередбачуваних, випадкових явищ. Це може бути перешкода в трансмісії, спотворення повідомлення, зміна контексту тощо.

Комунікативний процес, формально завершуючись етапом реакції зацікавлених сторін на стратегічний наратив, розрахований також на резонанс у вигляді зворотного зв'язку, побудова якого (форма і зміст) уже цілком залежить від приймача.

Аналіз якісного зворотного зв'язку суб'єктом комунікації дає можливість сконструювати наступну комунікацію з метою ефективнішого досягнення цілей, поставлених у попередньому комунікативному акті/процесі. Фактично при цьому спостерігається явище, відоме як ітерація – багаторазове повторення операцій, спрямоване на досягнення точнішого результату. Перенісши характеристики ітерації у сферу комунікативної діяльності органів державної влади, передбачаємо, що його застосування як вияв фрактальності сприятиме виконанню завдання підвищення ефективності стратегічних комунікацій.

Явище фрактальності як теорія взаємодії компонентів стратегічних комунікацій особливо увиразнюється при її співвіднесенні з теорією Д. Бойда, застосовуваній щонайперше як стратегія досягнення воєнної перемоги, але поширеній і в інших сферах. Ця теорія називається циклом OODA (observe, orient, decide, act), тобто спостереження, орієнтація, рішення, дія (Osinga, 2005).

Значення цієї теорії, як пояснював Д. Бойд, полягає в тому, що без циклу OODA неможливо нічого відчувати, а отже, спостерігати, тим самим збирати різноманітну інформацію для вищезгаданих процесів; неможливо приймати рішення, а також здійснювати дії відповідно до цих процесів (The Essence).

Постійність і незмінність циклів спостереження, орієнтації, прийняття рішень і дій достатньою мірою характеризують фрактальний підхід при вивченні характеристик стратегічних комунікацій. Тобто фрактальність і цикл OODA мають певну спільну основу, і це впливає на формування властивостей компонентів стратегічних комунікацій.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Екстраполяція положень теорії фракталів (зокрема з урахуванням явища стохастичності) при дослідженні стратегічних комунікацій дасть можливість точніше окреслювати зв'язки між складниками стратегічних комунікацій, а також між учасниками. Таким чином, виникає потенційна можливість планувати й реалізовувати стратегічні комунікації на якісно іншому рівні, враховуючи, що комунікативні дії вкладаються в єдину логіку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Баровська А. В. Стратегічні комунікації: досвід НАТО. *Стратегічні пріоритети*. 2015. № 1 (34). С. 147–151.
- Даниленко С. Перспективи розвитку освітньої складової підготовки фахівців у сфері стратегічних комунікацій. *Стратегічні пріоритети*. 2016. № 4 (41). С. 83.
- Дженкс Ч. Новая парадигма в архитектуре / пер. с англ. А. Ложкин, С. Ситар. URL: <http://cih.ru/ae/ad37.html> (дата звернення: 18.06. 2017).
- Коник Д. Стратегічні комунікації: посібник для державних службовців. Київ: Міжнар. банк реконструкції та розвитку / Світовий банк, 2016. 256 с.
- Кушнір О. Поняття та сутність стратегічних комунікацій у сучасному українському державотворенні. URL: <http://goal-int.org/ponyattya-ta-sutnist-strategichnix-komunikacii-u-suchasnomu-ukrainskomu-derzhavotvorenni> (дата звернення: 17.09.2018).
- Ландэ Д. Фракталы и кластеры в информационном пространстве. URL: <http://dwl.kiev.ua/art/frak/index1.html> (дата звернення: 17.06. 2017).
- Лоскутов А. Ю., Михайлов А. С. Основы теории сложных систем. М.; Ижевск: Ин-т компьютерных исследований, 2007. 620 с.
- Почепцов Г. Г. Стратегічні комунікації: стратегічні комунікації в політиці, бізнесі та державному управлінні. Київ: Альтерпрес, 2008. 216 с.

- Рыбалко С. В., Холодная З. Б. Классификация фракталов по типам фрактальных структур и областям их применения. *Системы обработки информации*. 2003. Вып. 5. С. 61–71.
- Сивак Т. В. Аналіз передумов становлення системи стратегічних комунікацій в державному управлінні. *Актуальні проблеми державного управління*. 2016. Вып. 4. С. 33-38. URL: <http://stratcom.co.ua/analiz-peredumov-stanovlennya-sistemi-strategichnih-komunikatsij-v-derzhavnomu-upravlinni/> (дата звернення: 17.09.2018).
- Тарасенко В. В. Метафізика фрактала. URL: <http://lib.rin.ru/doc/i/41969p.html> (дата звернення: 24.03.2017).
- Тихомирова Є. Б. Стратегічні комунікації як один з пріоритетів глобальної стратегії зовнішньої політики і безпеки ЄС. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/viewFile/3068/2756 (дата звернення: 17.09.2018).
- Шевчук А. Регіональні освітні системи: теорія, методологія, практика інноваційного розвитку. Львів: Ін-т регіон. дослідж. НАН України, 2014. 420 с.
- Mandelbrot Benoit B. *Fractals: form, chance and dimension* W. H. Freeman, 1977.
- Mandelbrot Benoit B. *Fractals and Chaos: The Mandelbrot Set and Beyond* New York, 2004.
- Mandelbrot Benoit B. *The Fractal Geometry of Nature* W. H. Freeman and Company, New York, 1983.
- Mandelbrot Benoit B. *Fractals and scaling in finance: discontinuity, concentration, risk: selecta volume E*. New York: Springer, 1997.
- Osinga F. *Science, Strategy and War The Strategic Theory of John Boyd*. Eburon Academic Publishers, 2005.
- Øyvind Ihlen, Piet Verhoeven. *Social Theories for Strategic Communication*. URL: <https://oyvindihlen.files.wordpress.com/2014/12ihlen-verhoeven-2014.pdf> (дата звернення: 03.11.2016).
- Paul Cornish, Julian Lindley-French and Claire Yorke. *Strategic Communications and National Strategy*. A Chatham House Report September 2011. Chatham House, 2011.
- Stanisław Drożdż, Paweł Oświęcimka, Andrzej Kulig, Jarosław Kwapięń, Katarzyna Bazarnik, Iwona Grabska-Gradzińska, Jan Rybicki, Marek Stanuszek. Quantifying origin and character of long-range correlations in narrative texts. *Information Sciences*. Volume 331, 20 February, 2016. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ins.2015.10.023/>
- Tatham MPhil RN. *Strategic Communication: A Primer*, Advanced Research and Assessment Group, Defence Academy of the UK, England, 2008.
- The Essence of Winning and Losing, p. 2. URL: <https://www.danford.net/boyd/essence2.htm> (Last accessed 14.03.2018).
- William M. Daley. 2007. *Joint Force Quarterly*. Is. 47. 4th quarter.

REFERENCES

- Barovska, A. (2015). *Stratehichni komunikatsii: dosvid NATO* [Strategic communications: experience of NATO]. *Stratehichni priorityty*, I, pp. 147–151 [in Ukrainian].
- Danylenko, C. (2016). Perspektyvy rozvytku osvithoi skladovoi pidhotovky fakhivtsiv u sferi stratehichnykh komunikatsii [The prospects of development of an educational component of training of specialists in the sphere of strategic communication]. *Stratehichni priorityty*, IV, p. 83 [in Ukrainian].
- Dzhenks, Ch. *Novaia paradyhma v arkhytekture* [The New Paradigm in Architecture]. A. Lozhkyn, S. Sytar (Trans.). Retrieved from: <http://cih.ru/ae/ad37.html> [in Russian].
- Konyk, D. (2016). *Stratehichni komunikatsii* [Strategic communications]. Kyiv: Mizhnarodnyi bank rekonstruktsii ta rozvytku / Svitovyi bank [in Ukrainian].
- Kushnir, O. Poniattia ta sutnist stratehichnykh komunikatsii u suchasnomu ukrainskomu derzhavotvorenni [Concept and essence of strategic communication in modern ukrainian state building]. Retrieved from: <http://goal-int.org/ponyattya-ta-sutnist-strategichnix-komunikacii-u-suchasnomu-ukrainskomu-derzhavotvorenni> [in Ukrainian].
- Landje, D. *Fraktaly i klasteri v informacionnom prostranstve* [Fractals and clusters in information space]. Retrieved from: <http://dwl.kiev.ua/art/frak/index1.html> [in Russian].

- Loskutov, A., Mihajlov, A. (2007). *Osnovy teorii slozhnyh sistem* [Bases of the theory of complex systems]. Moskva; Izhevsk: Institut komp'yuternyh issledovanij [in Russian].
- Pocheptsov, H. (2008). *Stratehichni komunikatsii: stratehichni komunikatsii v politytsi, biznesi ta derzhavnomu upravlinni* [Strategic communications: Strategic communications in policy, business and public administration]. Kyiv: Alterpres [in Ukrainian].
- Rybalko, S., Holodnaja, Z. (2003). *Klassifikacija fraktalov po tipam fraktal'nyh struktur i oblastjam ih primenenija* [Classification of fractals by types of fractal structures and fields of their application]. *Systemy obrobky informatsii*, 5, pp. 61–71. [in Russian].
- Syvak, T. (2016). Analiz peredumov stanovlennia systemy stratehichnykh komunikatsii v derzhavnomu upravlinni [The analysis of prerequisites of formation of a system of strategic communications in public administration]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia*, 4. Retrieved from: <http://stratcom.co.ua/analiz-peredumov-stanovlennya-sistemi-strategichnih-komunikatsij-v-derzhavnomu-upravlinni/>
- Tarasenko V. V. *Metafizika fraktala* [Fractal metaphysics]. Retrieved from: <http://lib.rin.ru/doc/i/41969p.html>
- Tykhomyrova, Ye. (2017). *Stratehichni komunikatsii yak odyin z prioritytiv hlobalnoi stratehii zovnishnoi polityky i bezpeky ES* [Strategic communications as one of priorities of global strategy to foreign policy and safety of the EU]. Retrieved from: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/viewFile/3068/2756
- Shevchuk, A. (2014). *Rehionalni osvichni systemy: teoriia, metodolohiia, praktyka innovatsiinoho rozvytku* [Regional educational systems: theory, methodology, practice of innovative development]. Lviv: Instytut rehionalnykh doslidzhen NAN Ukrainy [in Ukrainian].
- Mandelbrot, Benoit B. (1977). *Fractals: form, chance and dimension* W. H. Freeman.
- Mandelbrot, Benoit B. (2004). *Fractals and Chaos: The Mandelbrot Set and Beyond*. New York.
- Mandelbrot, Benoit B. (1983). *The Fractal Geometry of Nature* W. H. Freeman and Company. New York.
- Mandelbrot, Benoit B. (1997). *Fractals and scaling in finance: discontinuity, concentration, risk: selecta volume E*. New York: Springer.
- Osinga, F. (2005). *Science, Strategy and War The Strategic Theory of John Boyd*. Eburon Academic Publishers.
- Øyvind Ihlen, Piet Verhoeven. *Social Theories for Strategic Communication*. Retrieved from: <https://oyvindihlen.files.wordpress.com/2014/12/ihlen-verhoeven-2014.pdf> (дата звернення: 03.11.2016).
- Paul Cornish, Julian Lindley-French and Claire Yorke. (2011). *Strategic Communications and National Strategy*. A Chatham House Report September 2011. Chatham House.
- Stanisław Drożdż, Paweł Oświęcimka, Andrzej Kulig, Jarosław Kwapien, Katarzyna Bazarnik, Iwona Grabska-Gradzińska, Jan Rybicki, Marek Stanuszek. (2016). *Quantifying origin and character of long-range correlations in narrative texts*. *Information Sciences*. Volume 331, 20 February, 2016. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ins.2015.10.023>
- Tatham, MPhil RN. (2008). *Strategic Communication: A Primer, Advanced Research and Assessment Group*. Defence Academy of the UK. England.
- The Essence of Winning and Losing*, p. 2. Retrieved from: <https://www.danford.net/boyd/essence2.htm> (Last accessed 14.03.2018).
- William, M. Daley (2007). *Joint Force Quarterly*. Is. 47. 4th quarter.

SUMMARY

Problem setting. Strategic communications in public administration are aimed at the formation, maintenance and development of a common communicative space for all participants.

They are considered, for example, from the view point of improving the efficiency of communication between public authorities and civil society, international relations, security and defense, etc.

At the same time, it is important to study the theoretical foundations of strategic communications. This makes it possible to characterize the nature of the phenomenon in order to apply results in practice.

Recent research and publications analysis. Ukrainian researchers G. Pocheptsov, A. Barovska, O. Kushnir, D. Konyk, S. Danylenko, E. Tykhomyrova, V. Lipkan, T. Syvak and others

studied strategic communications. Significant contributions to the problem have been made by foreign scholars William M. Daley, Tatham Mphil, Paul Cornish, Julian Lindley-French, Claire Yorke.

However, consideration of the nature of strategic communications is limited to the characteristics of the components, participants and their interrelations, problems of development and interpretation, institutionalization, regulatory framework, and other important aspects. There are not many research papers focused on understanding the theoretical basis of strategic communications as a phenomenon of communicative space. It is necessary to research the nature of strategic communications, which will give an opportunity to form an understanding of their bases for more effective implementation in practice.

The paper objective. Theoretical substantiation of the fractal nature of strategic communications.

The paper main body. Strategic communications are aimed at forming a common communication space for participants. In particular, this happens in the process of creating and disseminating strategic narratives that consist of certain thematic narratives. In turn, the implementation of thematic narratives occurs in the form of a coordinated dissemination of messages on a specific topic.

Thus, the message carries the semantic load of the previous message, and also forms the basis for the message of the next level. The receiving side of the communication forms the idea of a general process and an incentive for certain actions in the direction of a strategic goal.

This approach corresponds to a phenomenon known as a fractal.

Characteristics of the fractal is the self-similarity of the fragments. This means the similarity of fractal components to themselves. Fractal is an object, composed of fragments, which, at an arbitrary scale and turns, are similar to the object itself.

The fractality of processes in strategic communications is that certain stages of communication contain (to any degree) characteristics of higher order processes, which in turn reflect the characteristics of the processes of the following levels, thus maintaining the integrity of the construct.

A clear demonstration of the fractal basis of strategic communications can be a fractal, known as the Cantor set.

The fractal approach explains the structure of communication. An important result of this approach is another property of fractals, which is a predictive potential. If there are data on the correspondence of certain processes to fractal logic, then one can predict the nature of these processes (for example, the behaviour of participants, the change in the characteristics of the components).

Thus, strategic communications, as processes of formation, transmission, reception, analysis of messages are characterized by signs of fractality: a communicative act at each level presents a strategic narrative in accessible scales, interpretations. At the same time, the fractal approach does not mean a mechanistic repetition of operations or the use of tools and technologies at each stage of communication.

Conclusions of the research. Extrapolation of the provisions of the theory of fractals in the study of strategic communications will make it possible to more precisely outline the links among the components of strategic communications, as well as among the participants. So, there is a potential opportunity to plan and implement strategic communications at a qualitatively different level, taking into account that communicative actions have a sort of the single logic.